DESPRE DISCRIMINARE ÎN DEX

MONICA BUSUIOC
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Bucureşti

În a doua parte a anului 2011, Academia Română şi Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” au primit o serie de solicitări în legătură cu definiţiile cuvintelor *jidan, ţigan, rom, bisexualitate, heterosexualitate, iubire, iubit* şi *dragoste*, din ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, din 2009, a *Dicţionarului explicativ al limbii române* (DEX^2–2009).

Sesizările au vizat definiţiile acelor cuvinte care, prin conţinutul lor, implică luarea în considerare a percepţiei sociale cu privire la anumite colectivităţi sau comportamente speciale care se cer apreciate şi definite în conformitate cu datele ştiinţifice actuale. Autorii DEX-ului au fost confruntaţi cu dificultăţi în înregistrarea lexicografică a unor termeni, provenite din cauza unor factori extralingvistici care au impus revizuirea definiţiilor cuvintelor mai sus-menţionate, ţinând cont de influenţa factorilor istorici şi politici ce şi-au pus amprenta asupra evoluţiei lor semantice.

Este vorba despre definirea unor grupări etnice de pe teritoriul României, în speţă evrei şi ţigani, dar şi a unor categorii cu un comportament sexual specific.

Prima sesizare din august 2011, trimisă din partea *Centrului pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului* atât *Academiei Române şi Institutului de Lingvistică*, cât şi *Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării*, critica înlocuirea indicaţiei care preceda definiţia termenului *jidan* în ediţia a II-a a *Dicţionarului explicativ al limbii române*, din 1998 (de fapt, din 1996), din (*popular şi peiorativ*), în (*familiar*), prezentând astfel „publicului larg pe *jidan* ca fiind un cuvânt familiar, ce poate fi folosit în loc de cuvântul *evreu*”, *familiar* fiind, în ediţia din 2009, după cum se susţine în solicitare, „un adjectiv utilizat în vorbirea obişnuită” şi definit prin „simplu, fără pretenţii” sau „simplu, prietenos, apropiat”.

Totodată, şi definirea termenului *jidan* prin sinonimul *evreu* era considerată ca „ruşinoasă şi josnică şi contravenind atât bunului-simţ, cât şi legislaţiei în vigoare”, întrucât „incită la violenţă împotriva evreilor”, *jidan* fiind „un cuvânt care promovează rasismul, discriminarea promovate de fascişti şi regimul nazist şi ca atare, în esenţă, este un cuvânt interzis de Legea 107/2006 pentru aprobarea OUG 31/2002 privind interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii”.

Drept urmare, semnatarii sesizării au solicitat să se corecteze „imediat, fără întârziere şi în mod permanent această definiţie”, deoarece caracterizarea termenului „jidan” ca fiind un cuvânt „familiar”, transformă „cea mai abjectă expresie a antisemitismului existentă în limba română, într-un sinonim al cuvântului *evreu*”, *jidan* fiind „o expresie a rasismului în cea mai primitivă formă”, conţinând „esenţa urii faţă de evrei”.

Ceea ce au omis însă să observe aceşti semnatari este faptul că definiţia termenului *familiar* din ediţia DEX^2–2009 este cu mult mai cuprinzătoare, consemnând la rombul plin de

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

sub sensul **1** cele două faţete opuse ale folosirii acestui cuvânt: „(Despre atitudini, comportări etc.; *p. ext.* despre oameni) Simplu, prietenos, apropiat; *p. ext.* care este fără respectul cuvenit, ireverenţios". Cea de-a doua parte a definiţiei corespunde în fond conotaţiei negative resimţite în utilizarea termenului *jidan.*

Observaţia de mai sus este necesară pentru că ea ar putea justifica utilizarea mărcii (*familiar*) la întreaga familie a cuvântului *jidan,* în ediţia a II-a a *Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic* (DOOM^2), din 2005, de unde a fost preluată în ediţia din 2009 a DEX-ului. Direcţia Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" şi Editura Univers Enciclopedic au cerut autorilor DEX-ului punerea de acord a celor două lucrări fundamentale, elaborate sub egida Academiei Române, acest fapt fiind menţionat în nota asupra ediţiei, dar care s-a dovedit a fi nepotrivit cel puţin în ce priveşte marca *familiar,* ce a stârnit în vara lui 2011 reacţiile din media şi de pe internet.

Solicitarea viza, în fond, variantele istorice şi stilistice între diferiţii termeni denumind pe evrei, problema fiind una de sinonimie. Definiţia lui *jidan* prin sinonimul *evreu* se justifică prin faptul că el nu poate fi definit altfel, *jidan* reprezentând, o mare perioadă de timp, termenul frecvent utilizat în vorbirea populară şi regională, fără a avea neapărat un sens dispreţuitor, după cum se menţionează în 1937, la litera *J* din *Dicţionarul limbii române* (DA) – „Nume popular (adesea cu înţeles dispreţuitor) dat evreilor" –, înţeles dispreţuitor promovat mai ales de propaganda legionară.

Institutul de Lingvistică şi autorii DEX-ului au înţeles preocuparea manifestată în legătură cu definiţia lui *jidan* şi au considerat de cuviinţă să reanalizeze toate cuvintele din DEX care se refereau la această etnie şi să trimită *Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România* şi *Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării* propunerile făcute. Discuţia principală s-a purtat în jurul definiţiei lui *jidan,* pentru care se solicita menţionarea a două sensuri: 1) termen injurios, antisemit care desemnează pe evrei; 2) termen arhaic care desemna pe evrei, insistându-se ca în definiţia cuvântului *jidan* să apară termenul „antisemit".

Iniţial am propus să specificăm înaintea definiţiei acestui termen că utilizarea lui este peiorativă şi nerecomandată, admiţând că s-a putut strecura o eroare în legătură cu marca „(familiar)" din DEX–2009. Acest lucru nu a părut suficient pentru că s-a replicat că omite, „efectele distructive pe care cuvântul *jidan* le-a produs" şi, „aduce în prezent ecourile perioadei întunecate din istoria României în care cuvântul *jidan* era folosit cu frecvenţa şi lejeritatea unui cuvânt «familiar»". Ni s-a cerut chiar să dăm un comunicat de presă afişat pe website-ul Institutului în care să apară o notă explicativă care „să redefinească cuvântul *jidan* de o manieră care să redea semnificaţiile antisemite şi profund ofensatoare ale acestui cuvânt".

După îndelungi discuţii, dar mai ales după consultarea dicţionarelor din alte ţări (Germania, Franţa, Anglia, Spania etc.) care pot servi drept model ori sursă de inspiraţie, în măsura în care ţările respective au fost confruntate cu mult înaintea noastră cu astfel de probleme, autorii DEX-ului au susţinut că ingerinţa factorului politic în definirea cuvintelor nu trebuie să fie admisă (un cuvânt sau un sens nu poate fi antisemit, el poate fi folosit în contexte cu caracter antisemit), iar dicţionarul trebuie să rămână cât mai neutru şi obiectiv din punct de vedere ştiinţific şi să ţină cont de istoria cuvintelor, de atestări şi de uz.

În final, s-a hotărât ca în noul tiraj al DEX-ului, care a apărut în anul 2012, termenul *jidan* să fie definit astfel: „**1.** Termen injurios şi rasist la adresa unui evreu. **2.** (Învechit şi popular) Evreu". În mod similar, s-a procedat cu definiţiile lui *ovrei:* „(Învechit şi popular) Termen peiorativ pentru evrei" şi *târtan:* „(Învechit) Termen injurios pentru evrei", evitându-se, în acest fel, simpla sinonimare a termenilor *jidan, ovrei, târtan* cu *evreu*.

Rezolvarea lexicografică a implicat revizuirea mărcilor stilistice, optându-se pentru alegerea lui *evreu* ca termen generic neutral şi a lui *jidan* ca termen arhaic neutral, făcându-se

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

distincţie între sensul popular şi cel peiorativ al acestui termen şi renunţându-se astfel la marca *familiar*.

Şi la *holocaust*, s-a modificat definiţia prin extinderea sensului **2.** „Spec. Totalitatea persecuţiilor şi exterminarea sistematică a evreilor din Europa de către nazişti şi aliaţii lor; *p. ext.* exterminarea altor grupuri etnice, mai ales romi". De altfel, definiţiile tuturor cuvintelor din DEX referitoare la evrei au fost nuanţate în conformitate cu ultimele orientări pe plan internaţional.

Cea de-a doua solicitare a reprezentat-o apelul primit în septembrie 2011, din partea *Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării* şi a *Agenţiei „Împreună"*, dar şi a altor 18 organizaţii şi asociaţii, vizând rectificarea definiţiei cuvântului *ţigan* din ediţia, din 2009, a DEX-ului, în modul următor:

– „Consemnarea caracterului peiorativ al cuvântului *ţigan* atunci când acesta este folosit pentru a denumi o persoană care aparţine etniei rome.

– Specificarea faptului că folosirea acestui cuvânt nu este recomandată deoarece este considerat ofensator (discriminare împotriva etniei rome).

– Consemnarea caracterului peiorativ sau depreciativ pentru sensul **3** din definiţia cuvântului *ţigan* care era „Epitet dat unei persoane cu apucături rele".

– Definirea etniei în dreptul cuvântului *rom* care va deveni astfel cuvântul de referinţă (termenul principal) în locul cuvântului *ţigan*".

În sesizare se menţiona că „păstrarea situaţiei actuale în ceea ce priveşte definirea cuvântului *ţigan* perpetuează promovarea unor atitudini cu caracter profund discriminator şi degradant de către cea mai înaltă instituţie de cultură a statului cu rol formator", subliniindu-se că în cazul în care situaţia nu va fi remediată într-un termen rezonabil, se vor urma căile legale în faţa instanţelor competente.

Şi această solicitare viza tot o problemă de sinonimie la cuplul de termeni *rom – ţigan*, care s-a rezolvat prin modificarea definiţiei la *rom* şi adoptarea unor mărci stilistice la sensurile lui *ţigan.*

Împărtăşind preocuparea acestei etnii şi înţelegând dreptul ei la autodefinire, (*romii* au obiectat că de-a lungul istoriei au primit diferite nume de la alte popoare din ţările unde au migrat, dar pe care nu şi le-au asumat), în noul tiraj al DEX-ului, cuvântul *rom* are următoarea definiţie: „Termen prin care se autoidentifică membrii unui grup etnic, originar din India şi răspândit mai ales în sudul şi estul Europei, înlocuind denumirea *ţigan* considerată peiorativă; (persoană) care aparţine acestui grup". S-a păstrat etimologia actuală: „Din ţig. **rom**", neputându-se modifica denumirea *limbă ţigănească* cu *romani*, deoarece acest cuvânt nu figurează în DOOM[2]. Menţionăm că în tirajul din 2009 al DEX-ului direcţia Institutului a cerut să introducem numai cuvintele noi din ultima ediţie a DOOM-ului. Desigur că în ediţia a III-a a DEX-ului va fi introdus şi termenul *romani*, pentru a desemna limba vorbită de *romi*. Nu s-a introdus *romnie*, forma feminină de la *rom*, aşa cum s-a solicitat, acesta nefiind un cuvânt al limbii române.

Procedând astfel, rezolvarea lexicografică a constat în modificarea vechii definiţii a lui *rom* (în care termenul era sinonimat simplu cu *ţigan*), cuvântul având acum o definiţie nouă, în care se precizează că este vorba de o minoritate anumită care se autodefineşte prin termenul *rom* pentru a evita denumirea *ţigan*, resimţită în prezent de către unii ca discriminatoare.

Dar cuvântul *rom* nu poate deveni termenul de referinţă sau termenul generic în locul lui *ţigan*, aşa cum s-a cerut, întrucât acest fapt ar contrazice adevărul istoric şi ştiinţific. Istoria cuvintelor şi limba română nu se pot schimba, iar definiţiile cuvintelor trebuie să ţină cont de realitatea istorică şi lingvistică.

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

Rom este atestat în limba română târziu, abia în secolul al XX-lea, în 1933, într-un reportaj din ziarul *Dimineaţa,* din 11 decembrie, ca un cuvânt savant, introdus de jurnaliştii preocupaţi să menajeze pe ţigani. Informaţia o deţinem din articolul „Les mots tziganes en roumain" al acad. Al. Graur, publicat în *Bulletin linguistique,* I, 1933, p. 181, în care se face referire la reportajul ziaristului Alex. F. Mihail, intitulat: *Aspecte de iarnă. Cum trăiesc ţiganii prin corturile de la periferia Capitalei.* Dincolo de caracterul atât de actual al celor relatate în reportajul mai sus-menţionat despre şatrele de oameni primitori, dar sărmani şi necăjiţi, se remarcă alternanţa termenului *ţigan* cu cel de *rom,* acesta din urmă fiind scris între ghilimele, atunci când este folosit de două ori de către reporter (de exemplu: *Un „rom" din fundul gropii sosi în goană; De altfel „romii" din groapă erau mândri de aceste adăposturi improvizate*) şi scris fără ghilimele, când apare utilizat de vătaful ţiganilor (de exemplu: *Ar fi bine să facă primăria ... o grădiniţă pentru copiii romilor*).

În ciuda acestei menţiuni termenul *rom* nu a circulat însă în limba română, fiind folosit foarte rar şi nu a dezvoltat o familie de cuvinte, la fel ca *ţigan*.

Primul dicţionar care a înregistrat cuvântul *rom* este *Dicţionaru limbii româneşti* al lui August Scriban, din 1939, unde este definit prin *ţigan,* dar înaintea definiţiei apare marca „(cam ironic)", deci o situaţie inversată faţă de cea recomandată astăzi. Şi alte dicţionare, *Dicţionarul limbii române moderne* (DM), *Dicţionarul limbii române literare contemporane* (DL) şi *Dicţionarul limbii române* (DLR), înregistrează cuvântul *rom,* pe care îl definesc prin sinonimul *ţigan,* iar unul dintre cele două citate din volumul cu litera *R* din DLR de la cuvântul *rom* poate fi interpretat ca având un sens ironic:

> „Cei şase romi din colectiv, cu copiii lor, înjghebaseră o bandă tuciurie de lăutari care cântau înfocat. V. ROM. februarie 1952, 130. A ajutat cu materiale de construcţie numeroase familii de romi să-şi ridice case. SCÂNTEIA, 1953, nr. 2 762."

După revoluţia din 1989, mai exact, în februarie 1990, termenul apare prima oară în sintagma *minoritate romă,* într-un document oficial (decretul-lege 82 al Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională din Monitorul Oficial nr. 28/14.02.1990). Ulterior, s-au emis o serie de recomandări în acte oficiale, în sensul înlocuirii în media a termenului *ţigan* cu *rom,* recomandări care au fost puse în practică.

Trebuie menţionat faptul că istoria încercării de impunere a termenului *rom* în locul lui *ţigan* a fost şi este controversată. Mai mult, trebuie spus că nu toţi reprezentanţii acestei etnii sunt de acord cu schimbarea termenului *ţigan* cu *rom,* existând şi proiecte legislative de revenire la denumirea *ţigan.* În 1995, Ministerul Afacerilor Externe a emis un memorandum prin care recomanda folosirea termenului *ţigan* în locul celui de *rom,* invocând riscul pe care îl prezintă utilizarea termenului *rom* ca o „posibilă identificare a românilor, în general, cu membrii acestei etnii". În urma consultărilor cu instituţiile româneşti, organizaţiile internaţionale şi organizaţiile neguvernamentale ale romilor, Ministerul Afacerilor Externe, printr-un nou memorandum, din 2000, recomanda instituţiilor din administraţia centrală şi misiunilor diplomatice ale României folosirea cu precădere a termenului *rom* în locul celui de *ţigan.*

Din păcate, recomandarea utilizării cuvântului *rom* chiar de către Consiliul Europei, în 1993, reprezintă un mare dezavantaj în ceea ce ne priveşte. Desigur că termenul este atestat mai de mult în dicţionarele străine (în *Oxford English Dictionary* apare înregistrat încă din 1841, în comparaţie cu *gypsy,* menţionat din 1514), dar utilizarea lui nu pune aceleaşi probleme în celelalte ţări şi limbi. Cel puţin dacă s-ar încerca impunerea scrierii cu dublu *r* la iniţială (*rrom*), formă admisă în DOOM[2], în variaţie liberă cu *rom,* scris cu un singur *r,* sau

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

scrierea numelui ţării sub forma *Roumania,* poate s-ar reuşi evitarea confuziei existente pe plan internaţional la ora actuală între etnia romilor şi cea a românilor.

Cât priveşte termenul *ţigan,* el este atestat, conform atestărilor din DLR, din secolul al XIV-lea (1385) în documente slavo-române, şi din secolul al XVI-lea (1588), în documente româneşti. *Ţigan* a fost şi este frecvent folosit, dezvoltând o întreagă familie de cuvinte, cu numeroase derivate, în număr de 15 în DEX (verbe, substantive, adjective). Totodată, el apare în numeroase proverbe, zicale, anecdote, sintagme, ce nu pot fi scoase din vocabularul limbii române şi, mai ales, din mentalul colectiv, iar în proverbe, *ţigan* nu poate fi înlocuit cu *rom* (de exemplu: *a se îneca ca romul la mal*, în loc de *a se îneca ca ţiganul la mal*).

Aceste argumente pledează pentru păstrarea în continuare a lui *ţigan* ca termen generic, iar despre indicarea caracterului peiorativ, solicitată, s-a hotărât menţionarea mărcii „(Adesea peiorativ)", şi nu „(Peiorativ)", acest fapt însemnând că el este *adesea* utilizat şi resimţit astfel, deci nu întotdeauna. Ca urmare, definiţia din noul tiraj al DEX-ului din 2012 nu a fost decât parţial modificată faţă de cea din 2009, în speţă:

> „(Adesea peiorativ) Persoană care face parte dintr-un ansamblu de popoare originare din nord-vestul Indiei, care au migrat în Europa şi în nordul Africii şi, ulterior, în cele două Americi, diferenţiindu-se în mai multe grupuri şi ducând o viaţă seminomadă şi care vorbesc o limbă indo-europeană".

Adăugarea *diferenţierii în mai multe grupuri* respectă adevărul istoric, deoarece acestui termen generic, *ţigan*, care denumeşte marea familie, i se subsumează celelalte denumiri, *rom, sinto, calĕ, manuš, yannser, gitanes, tattan* etc. ce desemnează diversele grupuri ale acestei etnii transfrontaliere, răspândite în mai toate regiunile Europei şi nu numai (vezi, în acest sens, dicţionarele Larousse şi Duden).

Solicitarea privind desemnarea caracterului peiorativ sau depreciativ pentru epitetul de la sensul **3** al lui *ţigan* „(Epitet dat unei persoane cu apucături rele)" a fost soluţionată astfel: „Epitet injurios dat unei persoane cu un comportament necivilizat", păstrându-se şi acest sens în noul tiraj. Amintim că această definiţie de la sensul **3** a mai făcut obiectul unei sesizări în iulie 2011, pentru care ni s-a cerut o intervenţie la un post de televiziune şi când am crezut că este suficientă adăugarea, în următoarea ediţie, numai a unei simple menţiuni „nerecomandat" înaintea definiţiei.

Totodată trebuie precizat şi faptul că nu se susţine afirmaţia pe care comunitatea *romilor* o invocă în memoriile înaintate forurilor oficiale, ca argument în încercarea de a impune termenul *rom*, şi anume că *ţigan* a desemnat starea de robie şi nu apartenenţa la o minoritate. Mulţi dintre *ţigani* duceau o viaţă nomadă sau practicau o serie de meserii, şi numai unii erau robi pe moşiile boierilor, ale mânăstirilor ori ale domnilor, acest fapt fiind atestat în documentele vremii.

Întrucât *rom* este termenul recomandat oficial în prezent şi folosit în media şi în actele oficiale, s-a procedat la înlocuirea cuvântului *ţigan* cu *rom* în unele definiţii din DEX[2]–2012, nu însă şi la *ţigan*, dicţionarul consemnând de fapt o stare existentă în limbă.

La întreaga familie de derivate a lui *ţigan*, în noul tiraj s-a păstrat cuvântul *ţigan,* dar s-a adăugat în paranteză, înaintea definiţiei marca „(Adesea peiorativ)", la majoritatea dintre ele, sau „(Peiorativ)" numai la *ţigăni* şi *ţigănească*, consemnându-se astfel că aceste cuvinte şi sensuri trebuie evitate ori folosite cu prudenţă.

Cea de-a treia solicitare a fost primită din partea *Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării* şi a *Centrului Euroregional pentru Iniţiative Publice*, a *Asociaţiei „Accept"* şi a *Societăţii de Educaţie Contraceptivă şi Sexuală*, privitoare la „necesitatea

BDD-V917 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

modificării cu caracter de urgenţă a definiţiilor câtorva cuvinte din ediţia DEX–2009", în speţă: *bisexualitate, bisexual, iubire, iubit, dragoste, heterosexualitate,* care „lezează dreptul la onoare şi demnitate al persoanelor LGBT (lesbiene, gay, bisexuali şi transgender) şi dreptul acestora la imagine", constituind „fapte de discriminare în actuala legislaţie din România (O. G. 137/2000, amendată şi adăugită prin legea nr. 324/2000) şi alimentând „intoleranţa publică din societatea românească".

În ceea ce priveşte definiţiile acestor cuvinte din DEX[2]–2009, limitarea afecţiunii la persoanele de sex opus în cazul termenilor *iubire* sau *dragoste,* ori definirea heterosexualităţii ca fiind normală, ar putea constitui definiţii susceptibile de interpretări discriminatorii.

Şi această solicitare a fost bine-venită, ca de altfel orice sugestie sau critică, întrucât ne-a determinat să aliniem gândirea şi practica lexicografică românească la standardele actuale internaţionale şi totodată să menajăm eventualele susceptibilităţi, ceea ce nu face decât să sporească prestigiul celui mai cunoscut şi consultat dicţionar al limbii române. Un început fusese deja făcut în DEX[2]–2009, dar timpul extrem de scurt în care a fost elaborată această ediţie nu a permis o regândire şi o rectificare a tuturor definiţiilor din dicţionar.

În toate cele trei situaţii, s-a încercat să se pună de acord solicitările primite cu cerinţele şi normele unui dicţionar explicativ, definiţiile fiind modificate în spiritul mentalităţii moderne, în conformitate cu alte dicţionare.

Factorii determinanţi în modificarea definiţiilor şi a mărcilor stilistice ale termenilor în discuţie au fost: răspunsul la sesizările şi cererile adresate din partea minorităţilor etnice şi sexuale, racordarea la definiţiile din dicţionarele europene, dar şi convingerea că DEX-ul este un instrument menit să contribuie la folosirea corectă a acestor termeni.

Titlul acestei prezentări ar fi fost mai potrivit să fie: *Există discriminare în DEX?*

Sesizările la care ne-am referit ar putea pleda în favoarea existenţei ideii de discriminare în cazul unor definiţii din *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Dar atâta timp cât la momentul când s-a elaborat prima ediţie a DEX-ului – e vorba de anul 1975, deoarece în mare măsură, DEX-ul din 1996, dar şi cel din 2009 reprezintă preluarea celui din 1975 –, această problemă nu se punea în România, nu credem că se poate afirma că ar exista discriminare în DEX. Definiţiile corespundeau mentalităţii epocii respective şi reflectau modul de gândire de atunci. Ideea de combatere a discriminării este o achiziţie a timpurilor recente nu numai la noi, unde a început să fie în atenţia mass-mediei şi a instituţiilor oficiale, abia după 1990, mai ales sub presiunea străinătăţii.

Sperăm că a treia ediţie, care este în curs de elaborare la Sectorul de lexicologie şi lexicografie de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", va răspunde exigenţelor actuale în concordanţă cu noua optică din societăţile democratice.

BIBLIOGRAFIE

Dicţionarul limbii române. (DA). Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A–B*. Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913; Tomul I. Partea II: *C*. Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul", 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: *D – de.* Bucureşti, Universul, Întreprindere Industrială a Statului, 1949; [Fascicula II: *de–desţina;* şpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: *F–I*. Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: *J – lacustru.* Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S. A., 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II: *Ladă–lepăda.* Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S. A., 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: *Lepăda–lojniţă*. Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S. A., 1948.

Dicţionarul explicativ al limbii române. (DEX). Conducătorii lucrării*:* Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, Bucureşti, Editura Academiei, 1975.

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)

Dicţionarul explicativ al limbii române. (DEX[2]). Ediţia a II-a. Conducătorii lucrării*:* Ion Coteanu, Lucreţia Mareş, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
Dicţionarul explicativ al limbii române. (DEX[2]–2009). Ediţia a II-a. Ediţie revăzută şi adăugită. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
Dicţionarul explicativ al limbii române. Ediţia a II-a. (DEX[2]–2012). Ediţie revăzută şi adăugită. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
Dicţionarul limbii române literare contemporane. (DL). Vol. I–IV. [Bucureşti], Editura Academiei. Volumul I: *A–C* (1955); volumul al II-lea: *D–L* (1956); volumul al III-lea: *M–R* (1957); volumul al IV-lea: *S–Z* (1958).
Dicţionarul limbii române. (DLR). Serie nouă. Redactori responsabili: Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: Marius Sala, Gheorghe Mihăilă. Bucureşti, Editura Academiei. Tomul VI. Litera *M*: 1965–1968; Tomul VII. Partea 1. Litera *N*: 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*: 1969; Tomul VIII. Litera *P*: 1972–1984; Tomul IX. Litera *R*: 1975; Tomul X. Litera *S*: 1986–1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ş*: 1978; Tomul XI. Partea a 2-a şi a 3-a. Litera *T*: 1982–1983; Tomul XII. Partea 1. Litera *Ţ*: 1994 ; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*: 2002; Tomul XIII. Partea 1, a 2-a şi a 3-a. Litera *V* şi literele *W, X, Y*: 1997–2005; Tomul XIV. Litera *Z*: 2000 ; Tomul I. Partea a 3-a. Litera *D. D – Deînmulţit,* 2006; Tomul I. Partea a 4-a. Litera *D. Deja – Deţinere.* 2006; Tomul I. Partea a 5-a. Litera *D. Deţinut – Discopotiriu.* 2007; Tomul I. Partea a 6-a. Litera *D. Discord–Dyke.* 2009; Tomul IV. Litera *L. L–Lherzolit.* 2008; Tomul V. Litera *L. Li–Luzulă.* 2008; Tomul I. Partea a 7-a. Litera *E. E–Erzaţ.* 2009; Tomul I. Partea a 8-a. Litera *E. Es–Ezredeş.* 2010; Tomul III. Literele *J, K, Q.* 2010.
Dicţionarul limbii române moderne. (DM). Sub direcţia D. Macrea. [Bucureşti], Editura Academiei, 1958.
Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române. (DOOM). Redactor responsabil: Mioara Avram, Bucureşti, Editura Academiei, 1982.
Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române. (DOOM[2]). Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2005.
August Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti*. (Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme). Ediţiunea întâia. Iaşi, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.
Duden, Deutsches Universalwörterbuch – ediţie on-line.
Le petit Larousse – ediţie on-line.
Oxford English Dictionary – ediţie on-line.

ON DISCRIMINATION IN *DEX* DICTIONARY DEFINITIONS FOR *JEW, ROMANY,* AND FOR SEXUAL MINORITIES

(*Abstract*)

The article presents the manner in which the definitions of certain words used for ethnic and sexual minorities were modified in the 2012 edition of the Explanatory Dictionary of Romanian (abbreviated as DEX).

The revision of the definitions was done following the requests received at the Institute of Linguistics and the Romanian Academy on behalf of the National Council for Combating Discrimination and of other organizations or associations.

Considering the aforementioned requests as appropriate, the authors of DEX reformulated the definitions according to the requirements and norms of an explanatory dictionary, in accordance with the European dictionaries, and in the spirit of modern mentality of democratic societies.

BDD-V917 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:15 UTC)